

gloriam, vel præmium essentielle; ergo erit liberum unicuique negare, per actus elicitos a charitate mereri hominem aliquid pertinens ad præmium essentielle, vel substantialem sanctitatem, quæ in gratia et charitate consistit, si non sint intensiores ipsa charitate; et consequenter neque oportebit fingere plures titulos, sed dicere solum actus intensiores mereri hoc augmentum, reliquos autem nullius esse meriti, nisi forte in ordine ad præmium accidentale; hoc autem ipsi dicere non audent (quamvis id optaverint, ut significant), maxime propter Concilium Tridentinum. Ergo pari ratione non deberent aliud dicere. Consequentia prior in hoc fundatur, quod Concilium semper loquitur de his meritis per verba indefinita, sive in ordine ad gloriam, sive ad augmentum gratiæ, sive absolute, ut patet ex dict. canone 32, et ex can. 26 et 31, et toto c. 10 et 16, in quibus locis agens de bonis operibus meritoriis, nunquam addidit signum distributivum, nisi tantum referendo locum Pauli, 1 ad Cor. 13: *Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino*, cum tamen formalia verba Pauli sint: *Abundantes in opere Domini semper*; unde tacite ea interpretatur Concilium, et satis quidem constat illud adverbium *semper*, quod tempora distribuit, in distributionem bonorum operum redundare; et in tota illa doctrina sermonem esse de bonis operibus justorum universaliter, et propter generalem rationem, seu valorem eorum; ideoque perinde esse indefinite ac distributive loqui.

Falsa Concilii interpretatio refertur.

31. Video responderi posse, Concilium quidem loqui in illa definitione distributive et universaliter de bonis operibus justorum, ut rationes convincunt; esse tamen distributionem accommodatam, ideoque per omnia quidem opera mereri justum, non tamen per omnia opera mereri omnia præmia ibi numerata a Concilio, sed aliquod ex illis, juxta proportionem operis. Definit enim Concilium, justum per hæc opera, *mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum*; non est autem necesse ut justus per singula opera meritoria hæc omnia mereatur; nam per actum contritionis formatum meretur vitam æternam, juxta probabilem D. Thomæ sententiam, et

tamen non meretur augmentum gratiæ et gloriæ; et per actum charitatis intensiorem, ut sic, meretur augmentum gratiæ et gloriæ, non autem vitam æternam, quæ jam supponitur debita, et non datur propter illam majorem intensionem. Ergo similiter per opera remissa poterit mereri vitam æternam, non merendo augmentum gratiæ aut gloriæ; nec novam, ut sic dicam, vitam æternam, sed eandem novo titulo; hoc ergo est satis ut doctrina Concilii sit universalis de omnibus operibus justis ex gratia factis, cum distributione tamen accommodata præmiorum.

Refellitur.

32. Sed hanc etiam interpretationem Concilii falsam esse censeo, illiusque mentem fuisse, quodlibet opus justis, de quo ibi loquitur, mereri simul omnia illa quæ ibi recenset. Dico autem, *de quo ibi loquitur*, ut excludam contritionem, vel amorem per quem justificatur; nam Concilium de illo actu non loquitur, etiam ut intelligitur esse formatus per gratiam in eodem instanti justificationis, sed loquitur tantum de illis actibus qui vocantur fructus justitiæ, qui omnino supponunt justificationem prius factam. Quod facile intelliget qui consideraverit progressum Concilii in doctrina illa tradenda. Prius enim per prima novem capita de prima justificatione disseruit, et de actibus ad illam requisitis, quibus causalitatem tribuit dispositivam; de merito autem illius dispositionis nihil dixit, quia incertum est, etiam in opinione Theologorum. Postea vero, a c. 10, incipit agere de his quæ post justificationem consequuntur, aut fieri contingunt, ut sunt crescere, perseverare, cadere et resurgere; ac tandem, in cap. 16, concludit: *Hæc igitur ratione justificatis hominibus proponenda sunt Apostoli verba: Abundate in omni opere bono*, etc.; loquitur ergo de operibus quæ consequuntur post primam gratiam, per quæ homo magis ac magis sanctificatur; non ergo de contritione, per quam homo justificatur, nam per illam, etiam ut formatam, non abundat justitia; et quamvis jam sit opus hominis justis subjective, ut sic dicam, non tamen operative, quia non est ab homine justificato ut sic; Concilium autem loquitur de homine jam justificato sic operante, et ideo instantia de contritione non est ad rem.

33. *Excluditur alia evasio.* — De his ergo operibus et fructibus justitiæ, docet Concilium omnia et singula meritoria opera mereri omnia quæ ibi annumerat. Quod primum probo ex tenore verborum, quæ copulativa sunt, et, ut certam contineant doctrinam, referri debent, non tantum ad collectionem bonorum operum, ut sic dicam, sed etiam distributive, ac determinate ad singula opera meritoria; quia alias eadem incommoda supra significata sequuntur, scilicet, non esse certam et determinatam doctrinam, sed valde confusam, et unicuique liberum relinqui, ut illud præmium huic vel illi operi accommodet, prout sibi placuerit; sequitur etiam aliquando dari in homine justo collectionem bonorum operum supernaturalium, quæ non sufficiat ad illa præmia ibi numerata promerenda. Deinde probatur ex re ipsa, quia opus meritorium justis, quod meretur augmentum gratiæ, meretur etiam augmentum gloriæ, quod per se notum est; et consequenter etiam meretur consecutionem gloriæ, si in gratia decesserit, ut in priori parte declaratum est; meretur denique vitam æternam, quia quilibet gradus gloriæ est gradus vitæ æternæ, et consequenter est etiam vita æterna; et Concilium non requirit ut quodlibet opus mereatur totam vitam æternam, sed in suo gradu; seu ex parte; igitur Concilium, hæc omnia numerans, non ponit illa ut divisim accommodanda, sed ut omnino conjuncta cum merito augmenti gratiæ, Tertio, quia actus remissi juxta alium modum non merentur vitam æternam secundum rem, sed solum secundum titulum, aut respectum rationis. Probatur, quia actus procedentes a gratia jam comparata, revera non possunt mereri vitam æternam, nisi augmentum ejus mereantur; hoc autem mereri non possunt, nisi merendo augmentum gratiæ, ut per se clarum est; ergo si actus remissi non merentur augmentum gratiæ, vel gloriæ, nec vitam æternam revera merentur. Prior propositio patet, quia vel merentur vitam æternam secundum idem quod debebatur, vel secundum aliquid novum: si dicatur hoc posterius, illud esse non potest, nisi aliquod augmentum; si vero dicatur prius, illud dicimus esse præmium de solo titulo, quia re ipsa nihil novi datur in præmium, sed idem secundum respectum accommodari dicitur. Et ob hanc causam omitto aliam evasionem dictorum Theologorum dicentium, Concilium loqui non tantum de proprio reali augmento gratiæ in se ipsa, sed

etiam de augmento illo extensivo in ordine ad plura opera, et plures titulos, et pro diversitate operum ita deberi augmentum illud intelligi, et accommodari. Nam totum hoc voluntarium est, et præter communem usum, et proprietatem verborum, et prorsus enervat certitudinem de vero augmento gratiæ. Sic enim posset quis dicere gratiam esse qualitatem indivisibilem, et inaugmentabilem in seipsa; et omnia quæ Scriptura et Concilia dicunt de augmento gratiæ, et virtutum infusarum, intelligi de augmento illo extensivo et titulari. Est ergo illa interpretatio contra intentionem Concilii, quod contra Lutheranos definire voluit, vere, realiter, ac intrinsece gratiam augeri per bona opera justorum, si ab eis fiant. Non me latet de Christo Domino scriptum esse, Luc. 2: *Proficiebat gratia*, quod ratione operum gratiæ communiter et recte exponitur. Tamen ibi interpretatio illa est necessaria juxta subjectam materiam, nec tamen propterea dici poterit Christum absolute meruisse augmentum gratiæ, quia meruit ut pluribus titulis gratiam haberet; quod tamen, juxta aliorum sententiam, satis consequenter dici posset. Non est ergo sensus illius loci, quod gratia ipsa habitualis Christi aucta fuerit, vel intensive, vel extensive propter novos titulos, sed solum quod Christus in dies perficiebat plura opera gratiæ. Concilium autem hoc non solum docet de justis, sed quod per exercitium talium operum, verum et reale augmentum suæ habitualis gratiæ merentur.

Septima ratio principalis contra illam opinionem.

34. Præterea, ex illa sententia sequitur posse aliquem mereri de condigno per opera consequentia etiam primam gratiam jam obtentam; quia si acceptatur homo ad eandem vitam æternam, ad quam jam erat acceptus de justitia, propter merita subsequenter, cur non etiam acceptabitur ad eandem gratiam, ut illo titulo habeat eam quam sine titulo habebat? Scio responderi posse vitam æternam nondum esse datam, gratiam vero jam esse collatam; ideoque magis repugnare priorem gratiam dari iterum, vel potius continuari propter novum titulum, quam acceptionem ad eandem gloriam iterum novo titulo fieri. Dicitur etiam potest primam contritionem mereri primam gloriam, et non primam gratiam; et sic etiam actus subsequentes posse

mereri eandem vitam æternam, quamvis non mereantur eandem gratiam. Verumtamen, hoc ultimo puncto incipiendo, contritio ideo non meretur primam gratiam, quia ipsa prima gratia data est ratione illius, tanquam ultimæ et convenientis dispositionis; et ideo, dum illa gratia informatur, immediate refertur ad gloriam, et non ad gratiam; tamen actus procedentes a gratia jam existente in anima, nec sunt aut fuere unquam dispositiones ad illam gratiam, nec præcedunt etiam in aliquo signo naturæ, ut informes; sed fiunt simul ut formati ab ipsa gratia, nisi ut formati per illam; et ideo, sicut procedunt digni gloria, ita digni gratia: si ergo non merentur novam gratiam, necesse est ut mereantur prius habitam; et consequenter, si actus sint adæquati ipsi gratiæ, ideoque mereantur totam vitam æternam illi correspondentem, merebuntur etiam totam ipsam gratiam, a prima usque ad ultimam. Unde ad priorem responsionem fateor esse contra ordinariam legem meriti, de novo mereri id quod jam possidentur, maxime si sit principium meriti; dico tamen id sequi ex prædicta sententia, quia illi actus sunt digni gratia, sicut et gloria; ergo, si propter illos non datur nova gratia, sicut nec acceptatio ad novam gloriam, necesse est ut eadem gratia sicut et eadem vita æterna jam conferatur, vel conservetur propter illa merita, novo titulo.

35. *Alia evasio.* — Fortasse aliquis propter hæc dicet non ita dari idem præmium propter plura merita, ut singula sint causæ totales in genere meriti ipsius præmii; sed ita ut præmium detur propter omnia illa simul sumpta, concurrentibus singulis partialiter. Nam, licet singula, si per se sola essent, digna forent toto illo præmio, utpote ipsi æqualia, tamen de facto non acceptantur nisi ut conjuncta cum aliis; et ideo de facto tantum partialiter concurrunt. Atque hac ratione potest dici quilibet actus meritorius, per se consideratus, mereri augmentum vitæ æternæ, seu essentialis præmii, quia respectu illius, majus est quam sine illo esset. Sicut in Christi operationibus dicimus, licet quodlibet opus per se consideratum esset sufficiens ad quodlibet præmium, tamen de facto non fuisse ordinata singula opera ad idem præmium, ut totalia merita, sed totam Christi vitam fuisse quasi unam actionem meritoriam continuatam, quæ fuit ordinata ad præmium, tanquam adæquatam et unicam causam totalem ejus in eo genere; singulas vero actiones præcise sumptas,

solum fuisse tanquam partiales causas, et sub hac relatione fuisse, et a Christo ordinatas, et a Patre acceptatas.

36. *Rejicitur.* — Verumtamen responsio hæc nec ab auctoribus illius opinionis datur, nec est consequens ad eorum doctrinam, nec difficultates propositas satis expedit. Primo, quia ex illa sequitur nullum ex his actibus meritoriis recipere condignum præmium. Patet sequela, quia dum actus dicitur esse causa partialis, vel id intelligitur ex parte effectus, seu partialitatis effectus (ut aiunt), et sic sequitur solam partem illius præmii dari propter illud meritum, cum tamen illud est dignum toto præmio; vel intelligitur ex parte causæ, et ita etiam sequitur illum actum per se non acceptari, tanquam rationem sufficientem ipsius præmii, et consequenter non acceptari secundum totam condignitatem suam. Secundo hoc repugnat communi modo operandi et merendi hominum; statim enim ac homo justus elicit actum charitatis ut octo, recipit totam intensionem habitus correspondentem merito illius actus: et consequenter acceptatur ad gloriam eidem habitui proportionatam, quam obtinebit etiamsi nullum alium actum meritorium habeat, dummodo in gratia moriatur; et cum hac independentia a futuris meritis fit illa acceptatio; ergo illud meritum est causa totalis, vel ratio talis præmii, vel acceptationis; si ergo postea idem justus multiplicet similes actus, non possunt esse causæ partiales cum primo actu ejusdem præmii, quia prior causalitas et acceptatio non mutantur; et sicut primus actus comparatur ad secundum, ita secundus ad tertium, et tertius ad quartum, etc., si æquales sunt, vel in gradu in quo sunt æquales; nam unusquisque acceptatur per se et independentem ab aliis, et sub hac intentione formali vel virtuali fiunt, et offeruntur a quolibet operante; eodemque modo promittit Deus præmium nostris operibus, ut ex vulgaribus locis Scripturæ constat, et ex materia de merito.

37. Unde non est simile quod de operibus Christi afferebatur; nam unumquodque Christi opus, secundum valorem suum spectatum, erat tanti meriti et valoris, ut saltem secundum legem ordinariam non posset habere adæquatam præmium. Et ideo necessarium fuit ut, ex pacto Dei et ex relatione humanæ voluntatis Christi subordinatæ divinæ, determinationem reciperet illius præmii ad quod acceptandum erat, vel secundum efficaciam, vel secundum sufficientiam. Et ob eandem

causam, licet singula opera essent dignissima toto illo præmio, quod omnibus simul de facto correspondet, et multo majori in infinitum, de facto tamen non ita fuerunt oblata et ordinata illa opera ad tale præmium per Christi merentis voluntatem, subordinatam etiam in hoc divinæ voluntati ita ordinanti et promittenti præmium; quod factum est, vel ad majorem abundantiam, vel ad majoris charitatis ostensionem, vel etiam ne in ratione meriti, vel satisfactionis viderentur superflua posteriora opera, si priora essent acceptata ad totum præmium absque respectu ad posteriora. Et ideo in Christo Domino fuit altior modus inferendi omnia opera sua ad effectum meriti vel satisfactionis. Nam in primo instanti suæ conceptionis obtulit omnem progressum vitæ suæ usque ad mortem, tanquam unum et integrum meritum suæ mercedis, quam noluit sibi dari propter singula opera, tanquam propter adæquatos titulos, sed propter collectionem omnium per modum unius, et propter singula, ut concurrentia ad illum cumulum integrandum; quæ omnia, quia alibi latius sunt declarata et probata, hic amplius non confirmantur. Ex eis tamen intelligi potest, etiam in meritis Christi, prout de facto instituta et ordinata fuerunt, non fuisse datum idem præmium propter diversa merita totalia, secundum divinam ordinationem, et relationem merentis: sed hoc potius vitasse Deum tanquam minus congruum, minusque consentaneum æqualitati justitiæ, quanquam, quia illa opera talia erant, ut nullum esse posset præmium adeo dignum, quin totum sub merito cujuslibet operis cadere posset, ideo ordinatum est ut omnia et singula referrentur ad totum præmium, non tamen unum sine respectu et consortio aliorum. Atque ita ex Christi exemplo potius excluditur, quam confirmetur, ille modus præmiandi plura merita adæquate et totaliter eodem præmio, præsertim in meritis et præmiis omnino finitis.

Quomodo sentiendum de accidentalibus præmiis.

38. Ut vero hæc ratio explicandi præmia justorum minus ingrata et incredibilis fiat, addunt prædicti auctores præmium nostrorum operum non consistere tantum in præmio essentiali, nec majorem mercedem aut gloriam consistere semper in perfectiori visione; hoc enim (inquiunt) cogitare rudissimorum hominum est, et viam spiritus omni-

no ignorantium; sufficit enim excedere in gloria accidentali, cæteris paribus. Et hac occasione exaggerant ea quæ de præmiis accidentalibus et aureolis beatorum tradunt Theologi, in 4, dist. 47. Ex quo inferunt, quamvis multitudo actuum, etiam elicitorum ab ipsa charitate, per se non conferat ad majorem visionem beatificam, quæ nimirum excedat intensionem actuum illorum, conferre tamen ad majorem gloriam simpliciter, atque adeo ad majus præmium, quia confert ad majus præmium accidentale, quod consistit in speciali gaudio et honore ex illis operibus.

39. *Accidentalia præmia non excludunt essentialia.* — *Probatur ex Concilio Tridentino.* — Sed hæc omnia erunt vera, si cum his accidentalibus præmiis, et illorum augmento, non excludatur præmium essentialia, et augmentum ejus. Quia vero in eum finem afferri videntur, ut excludatur majus præmium essentialia, et augmentum ejus, ab omnibus actibus meritoriis, vel non elicitis a charitate, vel elicitis ab eadem charitate non intensioribus ipsa, ideo nobis non probantur, nec toleranda videntur. Nam omnino verum existimamus, etiam per actus supernaturales aliarum virtutum mereri nos vitam æternam, et augmentum gratiæ et gloriæ. Concilium enim Tridentinum non dixit tantum: *Amantibus, sed: Bene operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, etc.*; et infra: *Tanquam merces ea ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda*; non dixit tantum: *Actibus dilectionis, sed: Bonis operibus, de quibus rursus subdit: Quæ virtus semper bona eorum opera antecedit, comitatur, et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata et meritoria esse possunt.* Ubi evidenter loquitur de omnibus operibus supernaturalibus hominis justii, ad quæ sunt necessaria illa gratiæ auxilia. Quibus positis, subdit Concilium, *nihil ipsis justificatis deesse quominus illis operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, et vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam vere promeruisse censeantur.* Ubi expendo, *eisdem operibus in Deo factis quibus præcepta implemus, vere mereri nos vitam æternam*; implemus autem divina mandata, non solum actibus a charitate elicitis, sed etiam actibus aliarum virtutum; nec solis actibus intensis, sed etiam remissis mandata implemus.

40. Nec potest Concilium explicari de solis præmiis accidentalibus; tum quia vita æterna non hoc significat, sed primario essentialem beatitudinem, cætera vero ut illam consequantur, vel aliquid perficiunt; tum etiam quia idem Concilium, in can. 32, hanc doctrinam declarat de augmento gratiæ et gloriæ eorumdem honorum operum, quæ per Dei gratiam justus operatur. Tum denique, quia idem Concilium, eod. cap. 16, ad hoc adducit verba Christi, Joannis 4: *Si quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* In quibus verbis, certissimum est per vitam æternam principaliter significari essentialem beatitudinem, quæ vere animam satiat, et sitim ejus extinguit, juxta illud Psal. 16: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.* Aqua ergo gratiæ dicitur salire in vitam æternam, quia per omnes actiones suas elevat hominem, et paulatim ducit ut tandem Deo fruatur. Atque ita exponitur communiter ille locus, et plane in eo sensu a Concilio citatur. Quod proinde significat in eodem sensu accipiendam esse alia testimonia Scripturæ, quæ ibi adducit, ut est illud 1 ad Corinth. 15: *Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino,* ubi ad litteram Paulus loquitur de resurrectione gloriosa Sanctorum de qua toto illo capite disseruerat. Et concludit laborem Sanctorum in hac vita non esse inanem, quandoquidem per illum gloriam resurrectionis consequentur. Illa autem gloria principaliter et essentialiter est in anima, et ab illa manabit ad corpus; unde in tantum hanc per labores hujus vitæ comparamus (loquimur de puris hominibus), in quantum per eosdem essentialem beatitudinem promeremur, seu vitam æternam, quod idem est. Et hanc eandem intellexit Concilium esse illam magnam remunerationem, de qua loquitur Paulus, ad Hebræos 10, et coronam justitiæ, de qua, 1 ad Timoth. 4, ait Paulus esse sibi repositam, quia fidem servavit, cursum consummavit, bonum certamen certavit; quibus verbis omnia genera bonorum complectitur. Denique nomine vitæ æternæ significari in Scriptura hominis beatitudinem, et finem ubi est summum bonum ejus, docuit expresse Augustinus, 19 de Civit., capite undecimo, afferens illud ad Romanos sexto: *Habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.* Et lib. 1 de Trinit., cap. 8, eodem modo exponit illud Joannis 17: *Hæc est vita æterna, ut cognos-*

cant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum; sive sit sensus cognitionem Dei per visionem esse ipsam vitam æternam, sive (ut frequentius exponitur), cognitionem Dei, et Christi per fidem, esse initium et fundamentum vitæ æternæ comparandæ.

De essentiali præmio communiter est sermo in Scriptura.

41. Ex qua doctrina Concilii intelligitur, quoties in Scriptura sacra simpliciter est sermo de mercede, aut retributione honorum operum, præcipue intelligi de præmio essentiali, quod in visione et fruitione ipsius Dei consistit, et de hoc esse principalem promissionem; de accidentalibus vero tanquam de accessoriis, et annexis illis; ideoque nulli actui vere meritorio de condigno, et juxta promissionem seu pactum Dei cum hominibus justis, integre satisfieri per solum accidentale præmium, nisi supponatur substantiale. Hoc patet ex illis generalibus verbis Concilii: *Tanquam merces ex ipsius Dei promissione, ipsis bonis operibus et meritis fideliter reddenda.* Unde paulo inferius exponit hanc esse mercedem a Christo promissam propter potum aquæ frigidæ, Matth. 10, et pondus gloriæ, de quo loquitur Paulus, 2 ad Cor. 4, et dicit nos illud mereri per momentaneam et levem tribulationem.

42. Sic ergo intelligenda erunt a nobis alia Scripturæ loca, quæ de hac mercede loquuntur, ut est illud Jac. 1: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se;* quod addit, non quia illa corona soli dilectioni sit promissa, nam ibidem dicitur esse promissa patientiæ, seu sustinentiæ tentationis, sed justis, et diligentibus Deum facta est hæc promissio, juxta illud 1 ad Cor. 13: *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* De hac igitur mercede dicitur Apoc. 22: *Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* Et illud Sapient. 5: *Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum.* De qua dixit Deus Abraham, Gen. 15: *Ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis;* quia, scilicet, est ipsemet Deus, ut omnes exponunt; et D. Thomas optime intellexit, quando, interrogatus a Christo quam mercedem esset accepturus, eo quod de ipso bene scripsisset, respondit: *Domine, non aliam, nisi te ipsum;*

non ergo sperabat tantum accidentalium præmia propter scribendi meritum, sed Deum ipsum, ut essentialem mercedem; quam etiam esse illum denarium diurnum operariis datum, Matth. 20, omnes intelligunt. De illa etiam Christus dixit, Joan. 4: *Qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam.* Et Matth. 3: *Gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis;* quam ibidem sub diversis quidem nominibus, eandem tamen, propter varia virtutum opera promittit; scilicet, pauperibus, mitibus, misericordibus, etc., et sub nomine regni cælorum, filiationis divinæ, etc.; et Matth. 25, eandem intelligit nomine regni, quod in finali sententia justis retribuitur propter bona opera. Denique sunt optima Pauli verba ad Coloss. 3: *Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis.* Ponderandum est enim illud verbum: *Quodcumque facitis,* nam evidenter complectitur omne opus in Domino factum, sicut dixit Concilium. Deinde advertendum est illud verbum: *Retributionem hæreditatis;* nam per hæreditatem non significatur in Scriptura nisi essentialis beatitudo, quæ per se gratiæ respondet, ut sumitur ex illo Pauli: *Si Filii, et hæredes;* et Concilium Tridentinum in citato loco satis declaravit. Retributionem ergo hujus hæreditatis ait Paulus certissime expectandam esse, quidquid in Deo, et propter Deum faciamus.

Ac propterea Augustinus, l. 1 de Trinit., c. 8, loquens de visione Dei facie ad faciem, dixit illam contemplationem promitti nobis ut finem actionum omnium, et æternam perfectionem gaudiorum omnium; et infra ait: *Contemplatio quippe merces est fidei, cui mercedi per fidem corda mundantur;* et c. 10: *Boni operis transituri merces est requies permanens;* per opus transiturum opera Marthæ intelligens, per requiem vero perfectam contemplationem Mariæ; quod fere usque ad finem libri late prosequitur. Et l. 1. de Moribus ecclesiast., c. 2: *Vita (inquit) æterna est eorum præmium, cujus promissione gaudemus;* et subdit: *Hic fortasse non incongrue quaeritur ipsa vita æterna quid sit.* Respondet: *Sed ejus largitorem audiamus: Hæc est ergo vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum; æterna ergo vita est cognitio veritatis.* Igitur in omni vero merito de condigno apud Deum, hoc est ponendum tanquam fundamentum, ut sic di-

cam, omnium præmiorum accidentalium; propterea enim vocatur ab Augustino tota merces, seu totum præmium, quia illud est quod per se ac principaliter promittitur; cætera ratione illius.

43. *Ex ipsis vocibus probatur assumptio.* — *Explicatur in aureolis ex communi consensu.* — Et revera ipsa ratio et nomen præmii accidentalis hoc præ se fert. Nam ideo accidentalis dicitur, quia ut accidens et quasi ornamentum alterius datur, quod non solum intelligendum est respectu personæ, ut dicti auctores videntur intellexisse, sed etiam respectu cujuscumque operis meritorii de condigno coram Deo, quia omnibus et singulis operibus in Deo factis, id est, habentibus conditiones a Concilio Tridentino declaratas, promittitur ipsa merces vitæ æternæ, quam ostendimus esse essentialem beatitudinem, seu augmentum ejus. Nam si hæc merces promittitur danti potum aquæ frigidæ, ut Concilium declaravit, cuiam operi meritorio deneganda est eadem merces? Igitur quoties in Scriptura promittuntur aliquibus operibus accidentalium præmia, nunquam excluditur substantiale, sed illo supposito secundum proportionem et condignitatem operis, alia superadduntur tanquam ornamenta quædam, seu prærogativæ. Et hoc modo explicant aureolas Martyrum, Doctorum et Virginum, Theologi omnes, quos in re omnibus nota nunc referre supervacaneum censeo. Quis enim illorum unquam dixit adæquatum seu principale præmium Martyris, verbi gratia, quantum ad actus fortitudinis, aut Doctoris, quantum ad omnes actiones docendi seu scribendi, et Virginis, quantum ad observantiam castitatis et virginitatis, esse solas aureolas quantum ad gaudium accidentale?

In suum sensum D. Thomam trahunt prædicti auctores.

44. *Sine fundamento trahunt D. Thomam in sensum omnino falsum.* — Non desunt quidam qui hoc dogma D. Thomæ attribuant, eo quod interdum dicat in operibus meritoriis quantitatem meriti quoad præmium essentialia attendi ex charitate, quoad accidentale vero ex propria bonitate virtutis moralis, ut constat 1 p., quæst. 95, art. 4, et 1 ad Cor., lect. 2, et ad Rom. 9, lect. 5. Quæ loca dicti auctores ita exponunt, scilicet, intellexisse D. Thomam, actus omnium virtutum, etiam infusa-